

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

Szerkesztik: **Dr. KUN BÉLA** és **Dr. RÉVÉSZ IMRE.** Főmunkatárs: **Dr. SZÁSZ IMRE.**

Megjelenik minden szombaton.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
DEBRECEN, KOLLÉGIUM.

Előfizetési ár félévre hét pengő.

Iskolapolitikánk.

II.

A legutóbbi — 1931 március 1-én — tartott egyetemes tanügyi bizottsági ülésen Imre Sándor, a bizottság alelnöke komoly helyzetképet adott református iskoláink állapotáról. Hallottunk olyan hangot is, hogy a helyzetnek ily előtárása esetleg alkalmas lehet az iskolafenn-tartók megfélemlítésére, amitől pedig éppen a mostani nehéz viszonyok közt nagyon óvakodni kell.

Valóban aligha tenne rosszabb szolgálatot bárki is az egyháznak, mint az, aki a különben is meglevő fejtelten ijedezést még növelni akarná. Azt hiszem azonban, nem lehet olyan egyházi hatósági intézkedés, amely az ijedezés növelésére alkalmas lehetne. Ellenkezően, minden megmozdulás, felülről jövő minden biztatás, vagy csak érdeklődés is csak javíthat a helyzeten, mert ha egyebet nem, reménységet ad a helyzet jobbrafordultára. A legszörnyűbb veszedelem pedig, amit most sok helyt látni kell: a reményvesztettség.

Ezért nagyon böles az Imre javaslata. Ez ugyanis azt tartalmazza, hogy sürgősen össze kell gyűjteni a magyarországi református egyház minden iskolájának anyagi helyzetére vonatkozó adatokat. Főiskolákra, középiskolákra és elemi népiskolákra vonatkozóan egyaránt. Nem akadály az, hogy ha az iskolának nincs külön vagyona; az adatgyűjtéshez itt azt kell jelenteni, hogy az iskolát kizáróan az egyházközség, vagy alapítvány, vagy az egyházmegye tartja fenn ilyen meg ilyen jövedelmi forrásokból, amelyekből származó bevétel egészen fedezi, vagy csak részben fedezi a szükségleteket s utóbbi esetben mennyi a fedezetlen szükséglet, honnan volna az fedezhető. Értem, hogy példának okáért tandíjmelésre, vagy más efféle jövedelemfokozásra van-e lehetőség.

Bizony ezt az adatgyűjtést elrendelhetjük volna előbb is. Imre Sándor már régebben is kifejtette ennek a szükségességét. Valljuk meg, szinte elképzelhetetlen is, hogyan voltunk meg az önmagunk ügyeinek ilyen ismerete nél-

kül. De ha már eddig nem tettük, legalább a mult esztendőben, amikor úgy nekigyürkőztünk a munkának, megcsinálhattuk volna. Most már módunkban állna a helyzet alapos ismerete mellett átgondolt rendelkezéseket tenni.

De jobb későn, mint soha. Még mindig nagy javunkra válik, ha a tervbevett munkálatot a folyó év első felének végéig összeállíthatjuk s a nyári két hónapot felhasználjuk böles rendelkezésekre.

Annak azonban, hogy ez a törekvés eredménnyel járjon, természetesen az az előfeltétele, hogy az adatok szolgáltatása a lehetőség szerint pontosan és minden mellétekintet nélkül történjék.

Magyarországon ugyanis a statisztikai adatgyűjtések nem példátlan megbízhatatlanságának magyarázatát abban találhatjuk meg, hogy az adatot szolgáltató felek sohasem tudják biztosan, vajjon az adó megállapításánál, vagy ellenkezően valamely állami támogatás adásánál nem gyakorol-e befolyást az adat alacsony, vagy magas volta. Néha kevesebbet vallanak be a meglevőnél attól felve, hogy ha az igazat megmondják, sok lesz az adó, néha többet, azt remélve, hogy így több lesz a segítség.

Azt kell tudni mindenkinek, hogy ez az adatgyűjtés a magunk számára, a magunk viszonyainak megismerésére folyik, ennek folytán minden téves adat önmagunk félrevezetését okozza és az egész akció sikerét kockáztatja.

Ha aztán az adatok és nevezetesebb megbízható adatok együtt lesznek, akkor kerül a sor az elhatározások megtételére.

Ebben a vonatkozásban megint szükség lesz komoly és alapos megfontolásra, legalább is az alapprincípiumokat illetően.

Az egyetemes tanügyi bizottság ülésén már hallottunk elhangzani két, egymással ellentétes véleményt, mind a kettőt nagyon előkelő és nagyon tiszteit helyről.

Az egyik vélemény szerint az elemi iskolának az állam kezébe adása nem okozna nagy bajt, csak a középiskoláinkat mentjük meg, mert a középosztály rokonszenvének biz-

tosítására van különösképpen szükségünk. — A másik vélemény szerint ha már választani kell, inkább a középiskolákat adjuk oda, mert a nép széles rétegeinek kezünkben tartása nélkül egyházunk élete nem lehet biztosítva.

Én azt hiszem, sem egyik, sem másik véleményhez nem lehet fenntartás nélkül csatlakozni.

De ez már olyan nagy kérdés, hogy megérdemel külön cikket. **K. B.**

EGYHÁZ

A stólaváltság kérdéséhez.

Abból az alkalomból, hogy a Zsinat utasítására a Konvent sürgős véleményt kért az egyházkerületektől a stólaváltság rendezése ügyében, Sütő Kálmán lelkészársam cikket írt a Lelkészegyesület március 5-i számába a stólakérdésről és ebben kijelenti, hogy sem elvi, sem gyakorlati szempontot nem lát olyat, amely a stólafizetés mai rendszerének eltörlését és a stólaváltság behozatalát komoly egyházi érdeknek tüntetné fel. Szerinte a stólaváltság beállításával a stólafizetésnek csak az alakja, nem a lényege változnék meg s így a stóla „eltörlését” emlegetni nem is volna őszinte eljárás. De meg: a református hívek amúgy is csekély stólát fizetnek s aki csak teheti köztük, szégyelli is meg nem fizetni. Az évenkénti stólaváltság rendszeres fizetésének kötelezettsége nagyobb elégedetlenséget is váltana ki, mint a csak esetről-esetre fizetett stóla. A lelkészek rosszul járnának vele, mert a megváltási általán bizonyára a lehető legminimálisabban lenne majd megállapítva. Az egyháztagok pedig ezáltal még jobban elszoknak majd a teherviseléssel, mert hisz ugyanazok, akiket most az egyházi adót nem lehet megvenni, ugyanolyan nyugodt lelkiismerettel meg fogják tagadni a stólaváltság fizetését is és ily módon az utolsó szál is elszakad, amely őket a teherviselés révén eddig az egyházhoz csatolta. Maradjon tehát minden a régiben.

Sietek kijelenteni, hogy Sütő Kálmánnak ezzel a végső következtetésével egyetértek. De teljesen más és sokkal egyszerűbb indokolással, mint aminő az övé, amelyet egyetlen pontjában sem fogadhatok el.

Én azért nem tartom a stólakérdést egyházunk és lelkésztestvéreink jelenlegi helyzetében bolygathatónak, mert ma már Isten kifürkészhetetlen próbáló akaratából ott vagyunk, hogy a magyar református lelképásztorok szinte hónapról-hónapra növekvő nagy számának semmi néven nevezendő készpénzjövödelme nincsen a stólán kívül. Egyszerűen brutalitásnak tartanám, ha akármilyen egyházi felsőbb hatóság a jelen kritikus pillanatban maga is beállana ama tényezők közé, amelyeknek rettenetes erejű közremunkálása egyre-másra

nyomja a lelképásztorok kezébe a koldusbotot. Mindaddig, amíg ez a gyötrelmes „pillanat” tart, én nemcsak egyéb, de még a keresztes stóla szedését sem tudom kifogásolni, holott a stóla e fajtája ellen — mint azt e Lap rendes olvasói igen jól tudhatják — a szent keresztség sákramentomi mivoltánál fogva elvileg még sokkal súlyosabb és intranzigensebb kifogásaim vannak, mint a többi ellen. Pedig azok ellen is van elég.

De viszont: még a jelen pillanat egészen kivételes tekintetei sem kötelezhetnek senkit arra, hogy legalább elméletileg hangot ne adjon eltérő meggyőződésének a stólakérdésben s ellenmondás nélkül hagyja az olyan természetű okfejtést, aminő a Sütő Kálmán lelkészársamé.

Az én szerény véleményem szerint, ami a stólafizetésben keresztyéni, egyházi és lelkipásztori szempontból a legtarthatatlanabb: az éppen az esetről-esetre való, casualis jellege, egy kitünő német gyakorlati theologus szerint a „Kundschaftswesen”, tehát a benne rejlő üzleti, addsza-nesze vonás. A stólaváltság ezt szünteti meg s a kettő ezért lényegében nem tekinthető azonosnak.

Hogy a református hívek amúgy is csekély stólát fizetnek, ezt én csak úgy általában nem merném állítani. Vannak esetek, ahol a szabályzatilag megállapított stóla sem mondható — sem absolute, sem relative — csekélynek, vagy ha annak volt is mondható még talán néhány éve, a mai pénztelen állapotban nagyon is nem az. Hát még ahol egyes esendő lelkekhez a visszaélés kísértése is utat talál s a stólát „szemmértékre” szabják meg!? Egyházi bíróság által megállapított esetet tudok ilyet, — ahol még hozzá nem egyszeri, vagy kétszeri megtévelyedésről, hanem nagyon is régi, megrogzított visszaélésről volt szó, mely a közvetlen felettes hatóság figyelmét esodálatosképpen éveken, vagy évtizedeken át elkerülte. (Ma már személyváltozás folytán megszűnt.)

Hogy a hívek, ha csak tehetik, szégyellik meg nem fizetni? Ez, ha egyszer bibliai, evangéliumi szempontból átlátjuk a rendszer képtelenségét, nem elég ok annak fönntartására. Az effajta szégyenkezés többé-kevésbé egy kategóriába tartozik azzal a szégyenkezéssel, amelyik a lakodalmi, vagy temetési külsőségek kiállításánál sugall az örvendő, vagy gyászos feleknek jókora, sőt akárhányszor még ma is erejüket meghaladó költsékezést. Tehát egyszerű társadalmi presszió és így nem olyan lelki érték, amely elégséges támaszt nyújthatna egy egyébként hármily ősrégi, de evangéliumellenes gyakorlat fenntartására éppen az Evangélium egyházában. Az effajta szégyenkezést ám kamatoztassa a temetkezési vállalkozó, de ne az egyház!

Az évenkénti stólaváltság fizetése legföljebb csak akkor válthatna ki elégedetlenséget, ha e címen minden egyes egyháztagot esztendőnként külön megfizettetnénk. De hát vajjon

csak ez az egy módja volna a stólaváltás beállításának az egyházi költségvetésbe s nem volna sok más, mégpedig sokkal helyesebb módja is, természetesen normálisabb viszonyok közt, mint a maiak?

A lelkészek rosszul járnának vele? A zseb tekintetében kétségtelenül. És éppen azért, mert a zsebkérdés ma sebkérdés is, tehát ebben a pillanatban a dolgot bolygatni nem is szabad. De — ismét normálisabb viszonyokat feltételezve — vajjon, ha a lelkészi zsebet kedvezőtlenül érintené is a stóla eltörlése, ugyanúgy érintené-e a lelkészi tiszt lelki méltóságát és társadalmi tekintélyét? És vajjon az Ige szolgájának s a lelkek pásztorának nem érne meg egy kisebb-nagyobb jövedelemcsökkenést (mely azonban a maiaknál normálisabb viszonyok között egy esetben sem lehetne katasztrófális súlyú) az a nyugodt tudat, hogy most már nem „darabszámra” kell megfizettetnie szolgálatát?

Végül nem tudom nyomós érvnek találni azt sem, hogy a stólát azért tartjuk fenn, mert a terhet viselni nem szerető egyháztagekat az anyagiak terén csak ezzel az egy szállal lehet még az egyházhoz kapcsolni. Nem szólva arról, hogy az egyháznak nem érdeke éppen az ilyen egyháztagekat éppen ilyen módon magához kapcsolni, attól tartok, hogy ez a szál nagyon is könnyen szakad. Csak a multkor olvashattuk, hogy az egyik nagy alföldi gyülekezetünkben 50% körül jár az egyházi áldást igénybe nem vett házások száma, állítólag a stóla magas volta miatt. Hát akár ok itt a stóla, akár csak *ürügy*, a jelenség mindenesetre symptomatikus és arra int, hogy a stóla-rendszernek egyházhoz fűző erejét illetőleg ne éljünk illúziókban.

Nem győzöm ismételni: mindezt nem azért mondom el, hogy a stóla-kérdésben *ma* történéjk változtatás. Az okosság és a szeretet egyaránt arra int, hogy ezt a kérdést hivatalos fórumainkon ma csak egy halasztó határozattal intézzük el.

Egészen bizonyosnak tartom, hogy a háromnegyed év óta lényegesen rosszabbodott gazdasági helyzetben a Zsinatnak is ez volna az álláspontja. De ha fönntartani kényszerülünk is egyelőre a stóla-rendszert: jobb szeretném, ha azt nem a Sütő Kálmán indekolásával tennők, hanem egyszerűen csak a kényszerhelyzetre, Isten reánk nehezülő kezére hivatkozással. „*Stillhalte!*” — semmi egyéb.

Végül még csak ennyit: nem ártana a stóla-kérdés multját a magyar református egyházban rendszeres kutatással és adatgyűjtéssel megvilágítani. Én magam is szívesen megtenném ezt, ha elsőbrendű feladataim és célkitűzéseim nem parancsolnának velem. De ami keveset eddig ebből a magyar prot. vonatkozásban tudtommal teljesen feldolgozatlan tárgykörből tudok, már abból is azt vélem következtethetni, hogy egyházunkban nemcsak a stóla ősrégi, a középkori egyházból átvett intézmény, de meg-

lehetősen régi már a stóla iránti ellenszenv is és az annak megszüntetésére való törekvés.¹ Keresztesi József írja naplójában az 1786. esztendőről (II. Józsefnek a kereszteleési stólát eltörlő, egyébként csak a Mária Terézia ily irányú, tipikusan felvilágosult absolutista intézkedését folytató rendeletei kapcsán): „*Caeterum hogy a stóla eltörltetik, az helyes dolog, de az is igaz, hogy törvénytelen dolog addig élvenni valakinek fizetését, míg annak kipóllására fundus nincsen*” (126. l.). A kereszteleési stóla eltörlése mellett nyilatkozott 1848 szeptemberében az Eötvös József báró által az 1848:XX. törvényeikk végrehajtása tárgyában egybehívott pesti értekezlet is, melyen „a magyarhoni helvét hitvallású öt egyházkerület képviselői” vettek részt. A mi Lapunk ötvenkét évfolyamából pedig alig van csak egy is, amelyben ez a kérdés pro és contra ismétlenül is ne tárgyalatnék — túlnyomóan a stóla eltörlése *melletti* állásfoglalásokkal. Elég csak pl. az 1894-i évfolyamot fellapozni, ahol egymást érik a stóla eltörlésének igen alaposan megindokolt sürgetései (313, 325, 352, 392. lapok). Magam e Lap 1927. évi folyamába, a szegedi egyház részleges stóla-eltörlése kapcsán írtam e kérdésről (85. lap) vezércikket, melyből ma sinés okom bármit visszavonni az élv tekintetében.

De a jelen helyzetben én is így vagyok kénytelen Kálvinnal felsóhajtani: „*Tolero quod tollere non licet!*” És csak azt szeretném, hogyha abban az egyben mindnyájan — Sütő Kálmán is — megegyeznének, hogy a stóla kényszerből tolerálható ugyan, de *elvíleg* nem tartható és nem védhető.

Sajnos, sok minden egyébvel is így vagyunk magyar református egyházunknak nemcsak az életében, de még az alkotmányában is.

R. I.

Egyházaink anyagi válsága, különös tekintettel a beregiekre.

II.

A mult alkalommal egyházaink anyagi helyzetével kapcsolatban egyházmegyei közigazgatásunkról szólottam, mely az idők folyamán rendkívül komplikált és szövevényes lett. Most ismerjük meg e komplikált egyházmegyei kormányzatnak egy másik, komoly figyelmet érdemlő hátrányát is.

b) Közigazgatásunk túlságosan drága. — Mielőtt e kérdésről szólnék, a tárgyilagos igazság érdekében le kell szögezmem, hogy ha az egész országot érdeklő, nagy problémához hozzá akarok szólni, kénytelen vagyok a saját egyházmegyém körülményeiből kiindulni, mint amelyeket a legjobban ismerék. Ez az egyik.

¹ Éppúgy, mint a külföldi protestantizmusban. A zürichi reformáció már 1523-tól eltörlte a stólát. Németországban is több evangélikus „Landesherr” már a felvilágosodás előtt.

A másik pedig az, hogy ennek az egyházmegyének már 10 év óta vagyok több tisztséget betöltő tagja s így igazaimmal önmagam alatt vágom a fát. De itt nem személyek a fontosak, hanem az egyház, melyet elborítással fenyeget már a válság romboló áradata.

Mit jelent az, hogy az egyházmegyei közigazgatás drága? Mutatóba lássunk egy példát a mi egyházmegyénkből. Tiszaszalka kis község, vasútállomása nincs. Lakói néhány holdas kisgazdák és nincstelének. A református egyház vagyona 5 kis hold szántóföld, semmi több. A reformátusok lélekszáma 800. Ez a kis község, amelynek úgy őszi, mint tavaszi vetése teljesen elfagyott, — jelenleg a következő közigazgatási járulékok fizetésére köteles: Egyházmegyei közigazgatásra 192 P; egyházkerületi közigazgatásra 64 P; közalapra 64 P; orsz. lelkészi nyugdíjintézeti járulékbá 50 P. Ez összesen 400 P. Ezenfelül van a sok jegyzőkönyv és nyomtatvány, ami 50 P külön. Mit jelent ez? A tiszaszalkai református hívek évenként kivethető összes személyi és 10%-os vagyonadója 800 P. Tehát a teherbírás normális határát jelentő egyházi adónak 50%-át közigazgatási költségekre fizetik; olyan költségekre, amiknek a gyülekezet életében semmi produktív értéke nincs, illetve igen kevés van. Ez azt jelenti, hogy Tiszaszalkán minden megszületett csecsemőre már születése pillanatában 50 fillér közigazgatási költség esik. De menjünk tovább. A tiszaszalkai egyház összes állami és községi adókban fizet évi 800 P-t. Íme, már 1200 P olyan kiadása van, amely nem szolgál szorosan vett egyházi célt. Hol van a lelkész részére fizetendő búza, rozs, tűzifa, a kántor fizetése, a tűzbiztosítás, épületek fenntartásának költsége és más kiadások fedezete? Sehol. Elfagyott...

Régen? Az 1860—1880-as évek között egyházmegyei közigazgatási költségekre minden lélekre egy osztrák értékű krajcár vettettet ki, ami 800 lélek után 8 osztrák értékű forintot tett ki. Ez volt a legmagasabb közigazgatási költség, mert pl. 1863-ban Vámosatya 675 lélek után csak 4 forint költséget fizetett. (Lásd csonka beregi egyházm. levéltár B. XII. esop.) Hogy ezek az összegek mekkora értéket képviseltek abban az időben, aránylagos összehasonlítás végett megemlíthetem, hogy az 1861. évben február 26-án tartott egyházvidéki közgyűlés 20., illetve 22. számú határozata értelmében a tivadari, illetve hetei lelkész 3—3 P bírság fizetésére köteleztetett szavazat be nem adása miatt. Mekkora távolság van ma egy rendbírság és az egyházak közigazgatási költségei között?

Az egyházmegyei kormányzati költségek e szokatlan magasságának több oka van. Elsősorban is következik abból, hogy közigazgatásunk szerfelett komplikált lett. A régi esperesi hatáskör, amelynek joga csak az egyházlátogató köldöttségek között és munkája a főjegyzői

hivatal között oszlott meg, lassan, fokozatos fejlődéssel önálló munkakörökre oszlott szét s a tevékenység kvantitása szerfelett megnövekedett, anélkül, hogy azt akár a végzett munka kvalitása, akár az egyházmegye különös fejlődése legkevésbé is indokolta volna. Azt hiszem, így van ez másutt is, mint nálunk. De az sehol sincs úgy, mint nálunk, hogy azt a kormányzati tevékenységet, amit a 68 gyülekezetből álló, régi egyházmegyében az esperes végzett a főjegyző és egyházlátogatók támogatásával, ugyanazt ma 24 gyülekezetből álló csonka megyénkben 9 tisztviselő és 15 bizottság intézi.

Ez önmagábanvéve még nem volna nagy baj. A baj csak ott kezdődik, hogy az önállóan kialakult munkakörök betöltői, a lelkészjellegű tisztviselők nem tekintették és ma sem tekintik a megbízatást dísznek, nobile officiumnak. Ez a baj. Sőt mi már ott tartunk, hogy egy-egy állás betöltésénél, kortes szempontból az is elbírálás alá esik, hogy a jelöltek közül kinek van nagyobb szüksége a tisztséggel járó tiszteletdíjra. Van-e, aki azt mondaná, hogy e téren nincs szükség gyökeres reformokra?!

Ebből szinte következik a másik ok. Egyházmegyénk általában nemcsak nagyon kiszélesítették a közigazgatás kereteit, de e kereteken belül túlságosan túlméretezett költségvetésekkel is dolgoznak. Ha valaki változatos olvasmányt akar, olvassa el egypár egyházmegye költségvetését. Mindenütt más elv, más ügyrend, más gyakorlat, más keretek, amiből kialakul a legteljesebb rendszertelenség. — Mindenütt más a kivetések összege és más a kivetés módja. Lássuk egypár egyházmegye költségvetésének főbb tételeit az 1930—31. évről. A felsőszabolcsi egyházmegyében tiszteletdíjak: esperesnek 408 P, főjegyzőnek 160 P, aljegyzőnek semmi, tanügyi bizottsági elnöknek 110 P, számvevőknek pénztárvizsgálatkor 230 P, közpénztárnoknak 204 P, gyámpénztárnoknak 122 P, belmissziói előadónak semmi, levéltárnoknak semmi. A bihar-érmelléki egyházmegyében: esperes 800 P, főjegyzőnek 120 P, aljegyzőnek 120 P, tanügyi biz. elnöknek 120 P, számvevőnek 100 P, közpénztárnoknak 120 P, gyámpénztárnoknak, belmissziói előadónak és levéltárnoknak semmi. A nagykárolyi egyházmegyében: esperesnek 300 P, lelkészi főjegyzőnek 41 P, jegyzőnek semmi, tanügyi biz. elnöknek semmi, számvevőnek 272 P, közpénztárnoknak 136 P, gyámpénztárnoknak 136 P, belmissziói előadónak és levéltárnoknak semmi. No és végül a csonka beregi egyházmegyében: esperesnek 600 P, főjegyzőnek 300 P, aljegyzőnek 100 P, számvevőnek 300 P, közpénztárnoknak 300 P, gyámpénztárnoknak 300 P, tanügyi biz. elnöknek 300 P, belmissziói előadónak 100 P, levéltárnoknak 20 P. Ez utóbbinál hadd említsem meg, hogy az 1000 P-t kitevő napi- és fuvardíjakon kívül jegyzőkönyvre kiadatott 500 P, irodai szükségletekre 200 P és postadíjakra 400 P. Fontos tudni, hogy a 24 kis gyü-

lekezetből álló csonka beregi egyházmegye köz-
igazgatási költségvetése az elmúlt években évi
7120 P volt. Megjegyzem, hogy a múlt évben
a személyi kiadások 30—50%-kal leszallítottak,
de a költségvetés évi összege így is 4410 P.
Hogy más egyházmegyékben történtek-e ilyen
irányú lépések, azt nem tudom. Úgy veszem
észre, hogy felsőszabolcsban igen.

A fenti állapot szerint minden lélekre a
következő egyházmegyei közigazgatási teher
esett: felsőszabolcsban 17 és fél fillér, bihar-
érmellékiben 18 fillér, nagykárolyiban 10 fillér
és a beregiben 37 fillér. Ez utóbbi a folyó évben
24 fillerre redukálódott, de így is lényegesen
több, mint amennyi bármelyik szomszédos egy-
házmegyében a gazdasági válság előtt volt. Ez
az, amiről nyiltan kell beszélnünk s ami meg-
érett arra, hogy az illetékesek a túlméretezett
közigazgatási kereteket a mai válságos időkben
megengedhető legszűkebb korlátok közé szo-
rítsák össze. Nem nehéz dolog, hiszen a dicső-
séges múlt adott erre már példát s nem szemé-
lyek, családok kenyeréről van szó. Csak jönni
kell valakinek, akinek hatalom adatott, aki
meghallja a már kukoricás kenyéren tengődő
magyar nép elfojtott óhaját s helyesebb vá-
gányra tereli a közigazgatás vonatát.

Jönni kell és tenni kell valakinek, mert már
megjelent az első hír, hogy egy tanító éhség
miatt összeesett az iskolában. A lelkészek, a
tanítók alig kaptak valamit természetbeni já-
randóságaikból s nagy részüket a kenyértelen-
ség réme fenyegeti. Egyrészt gyülekezetem köz-
ponti fekvésénél, másrészt hivatali állásomnál
fogva gyakran keresnek fel egyszerű emberek,
a magyarországi legelső kálvinisták és kurucok
késő utódai. Panaszkodnak, tanácsot kérnek.
Kenyerük, vetőmagjuk nincs, fájnak. Párbert
még nem fizettek, egyházi adójukat végre akar-
ják hajtani, valami régi bírságpénzt követel-
nek, fegyelmivel fenyegetik: mit tegyenek?!
Hová és miért kell az egyházi adó nagy részét
elküldeni?!

Sokat gondolkoztam e kérdések felett,
hogy egyes személyek és az egyetemes egyház
séremlme nélkül mit lehetne tenni. Elmondom
legközelebb.

Kelemen Gyula,

e. m. helyettes főjegyző.

(Folytatjuk.)

ISKOLA

Vasárnapi iskolai és népiskolai vallásoktatás.

A közelmúltban Uray Sándor debreceni
lelkész úr gyülekezetünkben járva, népiskolai
tantestületünknek is tartott egy pompás, na-
gyon helyénvaló előadást a vasárnapi iskoláról.
Ezzel kapcsolatban szükségesnek tartom néhány
reflexiumnak nyilvánosságra hozatalát.

Hogy Észak-Amerikában — mint Uray

Sándor úr előadásában oly lebilineselő módon,
közvetlen tapasztalatból előadta — és szerte
egész Nyugat-Európában, sőt Elő-Ázsiában is
— mint a tavalyi budapesti konferencia mutatta
— a vasárnapi iskolai munkamódszer minden
emberi képzeletet felülmúló, nagy eredménye-
ket ér el, annak az általános evangéliumi buz-
góságon kívül megvan a maga különleges oka.
Nevezetesen Észak-Amerikában, Angliában,
Franciaországban államilag kodifikált, *min-
denkire* kiterjedő iskolai vallásoktatás sohasem
volt, vagy legalább is ma nincs, Németország-
ban pedig félig van, félig nincs (lehet az iskolá-
ban vallástant tanítani, de abban az a növen-
dék vesz részt, aki akar), tehát külföldön álta-
lában, a gyermekek szívében az evangélium
továbbplántálásának *egyetlen* útja-módja a va-
sárnapi iskolai módszer gyakorlata. Raikes
Róbertet is ez — a rendszeres népiskolai oktatás
hiánya — készítette e munka zseniális megke-
zésére.

Nálunk azonban már a legelső állami be-
avatkozás előtt is több gond volt általában a
népoktatásra, mint pl. Angliában és már Ratio
Educationis óta *államilag* kötelező, 1868 óta
pedig *mindenkire* kötelező iskolai vallásoktatás
van, vagy legalább is ennek a lehető legered-
ményesebb folytatásához, minden mód ren-
delkezésünkre áll. Ebből pedig az következik,
hogy nálunk a vasárnapi iskolai munka nem
az egyetlen, hanem csak egy mellékes pótmunka,
melyet szükségessé és kívánatossá alapjában
az iskolai vallásoktatásnak (!) nevezett munka
elégtelensége tesz! Így azután a vasárnapi
iskola nálunk egészen sajátos helyzetbe
került: mellékmunka lett, határvillongások
vannak közte és a népiskolai hasonló munka
közt, ami bizonytalanságot szül mind az egyik,
mind a másik felől, mind a növendékben, mind
a tanítóban, ami viszont egyik munkatérnek
sincs előnyére (egyik a másikat lebecsüli).

Ebben van — ha nem is a legfőbb — oka
annak, hogy nálunk a vasárnapi iskolának nincs
meg a megfelelő eredménye.

Mi adja a kérdés megoldását? Az, hogy
tegyük a vasárnapi iskolai munkát főmunkává
úgy, hogy legyen *minden iskolai vallásóra* egy
vasárnapi iskolai óra! Számoljunk már le azzal
a herbarti gondolattal, hogy a vallástan is egy
ugyanolyan „tantárgy“, mint a többi, melyet
ugyanúgy kell és lehet „tanítani“, mint pl. a
földrajzot. Nem! A népiskolai vallástanításban
szóról-szóra ugyanazoknak a szempontoknak
kell és lehet érvényesülni, mint a vasárnapi
iskolában.

Annál inkább is, mert biztosan csak azt
tudjuk, hogy *mindenkire* kötelező iskolai val-
lásoktatás nálunk volt és van; de azt, hogy
lesz is a jövőben, nem tudjuk biztosan! Vagy
nagyon is biztosan kell tudnunk? De, akkor
készülnünk is kell erre az állapotra!!!

Tóth Dezső,

mezőtúri hitoktató-lelkész.

KÖZÉLET

Tanácskérés nyíltlevél formában a „Középfokú iskolák országos református misziói bizottságá”-ról.

Méltóságos Uram! Néhány hónapja vettem át a balmazújvárosi állami polgári iskolában a református növendékek vallásos nevelését és az úgynevezett hitoktatást.

A növendékek jelentették nekem ez év elején, hogy az „Erő” című ifjúsági lapnak több példányban való megrendelése céljából már korábban gyűjtöttek egymás közt ennyi és ennyi pénzt. Azonkívül a református diákok balatoni üdülőházára is összeadtak annyit-amennyit. Szeretnék rendeltetési helyükre juttatni e pénzeket.

Kétszer írtam annak idején az „Erő” szerkesztőségébe információért. A lapot is megrendeltem négy példányban. Nem válaszoltak és a lapot sem küldik.

Közben valahogyan megtudtam a „Középfokú iskolák országos református missziói bizottságá”-nak a címét és postakönyvvvel a lelkészi hivatalból küldtem oda levelet, mivel megtudtam, hogy ez a bizottság a „Református Egyetemes Konvent Hivatalos Eszköze és Tanácsadó Szerve”. Választ innen sem kaptam. Pedig ennek a bizottságnak a hatáskörébe tartoznék ez a dolog, úgy vélem.

Nem tudom, vakáción vannak-e az „Erő”-nél és e Bizottságnál, vagy csak papíron vannak meg?

Méltóztassék valami útbaigazítást adni, mitévő legyek?

Esetleg méltóztassék leveletem közreadni, hátha valahonnan — talán valamelyik kollégámtól — felvilágosítást kapok és nem kell szégyenszemre visszaadnom a pénzt a növendékeknek, akik vagy szegény szüleiktől kérték azt, vagy uzsonnájukon spórolták meg a nemes cél érdekében.

Ha valaki kompromitálásnak venné e néhány sort, ennek ódiámát magamról előre elhárítom, mert elkerülésére, úgy hiszem, a magam részéről mindent megtettem.

Kiváló tisztelettel és szeretettel:

Kósa Béla.

*

Annyit közölhetünk, hogy az „Erő” — kellő pártolás hiányában — nem bír rendszeresen megjelenni. A Középfokú iskolák missziói bizottsága bizonyára megfelel a hozzátartozó kérdésre. Szerk.

KÜLFÖLD

Hitüldözés Oláhországban.

A „Dein Reichkomme” a „Licht im Osten” néven működő missziói szövetség havi folyóirata a márciusi számban ír erről a szomorú

tényről, mindjárt a kezdő sorokban fájdalmasan sóhajtván fel, hogy a régi, szomorú fejezet újul fel ebben az országban, amikor t. i. keresztyének üldözik a keresztyéneket, és pedig üldözi az igazhívő keresztyéneket az a keleti egyház, amely Oroszországban az atheismus szorongatásai között a vértanuság tövises útját járja. Sehoh pedig az evangélium világosságára és savára olyan nagy szükség nincs, mint éppen Oláhországban, mert sehoh nincs oly nagy sötétség és elmaradottság, mint itt. Mi hozzátehetjük, hogy a hitüldözés éppen ilyen nép közt lehet, mert felbujtogatni hazug szavakkal csak az ilyen népet lehet.

Esztelen szembeszállás az Istennel, aki az evangélium által Besszarábiának orosz lakosságában éppen most új keresztyén életet indított meg. Most itt ugyanazt teszik az oláh pópák az állam segítségére támaszkodva, amit tettek a régi Oroszországban az akkori papok, az államhatalom által támogatva. A görögkeleti papság itt, Oláhországban, megakadályozza a biblia terjesztését, az összejöveleteket rendőrség által szétkergetik, a prédikátorokat fogságba vetik, nem egyszer véres bántalmazások közt. Bukarestben 1931 őszén az oláh orthodox egyház kongresszusán a legerélyesebb harcot mondták ki az evang. mozgalom ellen, amiket a kommunizmussal egyforma veszedelemnek nyilvánítottak. Orthodox papok, főképp misszionáriusok járják be az országot, hogy „felvilágosítsák” a népet a „romlást hozó tanok felől”, amik olyanok, mint valami „veszedelmes járvány”. Közben igénybe veszik a karhatalmat. Megtörténik, hogy durva, részeg csendőrök istentisztelet alatt törnek be evangéliumi hitű keresztyének templomaiba, és durva szitkok, káromkodások közt kergetik szét az őszinte, igaz, mély áhítatba merült keresztyéneket. Nagyon sok keresztyén megy keresztül a korbács és kemény fogságtűz keresztségén. A lap ottani tudósítójának mondta el egy ilyen ev. hitű keresztyén, hogy ő már több mint harminceszor volt bebörtönözve. És az elvakult, gyűlölködő papság és világi hatalom nem látja meg, hogy ezek a gyűlölt keresztyének milyen szelíden, mennyi alázattal tűrik ezeket a méltatlan és kegyetlen bántalmazásokat, éppen mint az első keresztyének a pogányoktól jött szenvedéseket; és hogy tulajdonképpen ezek az államnak a leghasznosabb, leghívebb polgárai az ő szorgalmas, becsületes életökkel, akik hűségesen fizetik adójukat és intik a népet a felsőbbség iránt engedelmességre.

Ez az ország is — úgymond a lap — önmagát emészti, pusztítja, mint Oroszország, ugyanazt művelve az igaz istenhittel, amit amaz, amellyel pedig minden összeköttetést megszakított, amelynek mint államnak elismerését megtagadta és izgat az ottani vallásüldözés ellen. Nem okul oroszországi hittestvéreinek szomorú sorsából, ahol ugyanazok a papok szenvednek az istentelenektől súlyos bántalmazásokat, száműzetést vagy éppen borzalmas halált, akik

azelőtt a hívő keresztyéneket üldözték ki Szibériába. Az orosz orthodox egyháznak ma a szomorúság völgyében kell járnia, hogy megtanulja, hogy az Úr nem hagyja büntetlenül azt, aki az övéit üldözi. Oroszország felett ma az istenítélet lebeg. És vannak jelek, amik arra engednek következtetni; hogy ez az istenítélet Oláhország felé is közeleg. A nép elégedetlenségének hangja az embertelen, könyörtelen bánásmód és a nyomorúság miatt mindig hangosabb és fenyegetőbb; úgy növekedik, mint a szélzugás, amely talán egy napon megrázó vihar-ként fog kitörni. Ezt a kitörést siettetik az oláh hivatalnokok megvesztegethetősége folytán a határon könnyen átjövő orosz istentelenek az oláh nép közt folytatott izgatásaikkal, amelyeknek hatása alatt mint futótűz terjed az istentelenség és kommunizmus. P. o. X. falunak (nincs megnevezve a falu neve, bizonyosan óvatosságból) orthodox papja, akinek lábai alatt már égett a talaj, maga beszélt, hogy a falu lakosságának kétharmad része már atheista és kommunista, holott kevéssel ezelőtt még egészen nyugodt és egyházas érzületű volt. Egy kisebb városban az istentelenek óriás méretű tüntetését katonaság fojtotta el.

Azzal végzi az író (oláhországi tudósító) levelét: „Valóban Isten malma lassan, de biztosan örül.“ Ha valaki, mi magyarok figyelhetjük ezt és várhatjuk teljesülését lélekzet visszafojtva.

x. v.

HALOTTAINK

Baráth Imréné, a gávai lelkipásztor hűséges élettársa, március 11-én, 47 éves korában meghalt. Semmi sem nagyobb csapás, mint a jó feleség elvesztése s ebben a nagy gyászban sokszoros rokonszenvvel fordul lapunk egész közönsége régi, kedves munkatársunk, Baráth Imre felé, akinek mély gyászában lelki erőt s az Úrtól vigasztalást kérünk. Az elköltözöttnek emlékezte pedig legyen áldott.

KÜLÖNFÉLÉK

Egyházkerületi választások. A legutóbbi napokban bontották fel a különböző egyházkerületi megbízatásokra adott szavazatokat. Egyházkerületi tanácsbírák lettek — Szabolcska Mihály és Soltész Elemér utódai — Koppányi Kálmán és dr. Erdős Károly. A mezőtúri gimnázium képviselője Mezey Sándor; a békésiek Berentés Lajos. Zsinati rendes képviselők: Palágyi István és Török Vince, pótképviselők: Böszörményi Jenő, Molnár Zoltán és Tóth Sándor.

Új theologiai doktor. A debreceni Tudományegyetemen március 17-én avatták doktorrá Módis László bpesti vt. lelkészt, aki az ószövetségi írásmagyarzatból magna cum laude lett

doktor. A fiatal tudós tanulmányait Debrecenben végezte, majd a bécsi kollégium hungarikumnak volt állami ösztöndíjas tagja. — Ad multos annos.

A Pia-uteai egyházzszeb március 13-án szép vallásos ünnepély volt, amelyen Lencz Géza egyetemi tanár mondott beszédet.

Március tizenötödikét országsszerte nagy örömmel ünnepelték még a mostani szomorú gazdasági helyzetben is. Debrecenben is mindegyik egyház templomában volt istentisztelet s mindenfokú ifjúságnak számos ünnepe.

A Soli Deo Gloria Szövetség debreceni csoportja védnökéül dr. Kun Béla egyetemi tanárt kérte fel. A professzor kifejezte örömét azon, hogy az ifjúsággal s az egyházzal e téren is dolgozhatnak; de feltételül kötötte ki, hogy az ugyanazon célra törekvő ifjúsági alakulatok — Bethlen Gábor-Kör, Pro Christo Szövetség — ne legyenek ellentétek s hogy a debreceni ifjúságnak módjában álljon az itteni viszonyokhoz alkalmazott program szerint autonom hatáskörrel dolgozni.

Az előfizetési díjak mielőbbi beküldését kérnünk kell. A súlyos gazdasági helyzetet ugyanis nemcsak az olvasó érzi, hanem a lap is.

Felvétel Diákotthonba. A szeghalmi református Péter András-reálgymnázium Diákotthonába megkezdődött az előjegyzés és felvétel a következő iskolai évre. Évi teljes ellátás díja 510 P. Részletes felvilágosítást levélbeli megkeresésre az intézet vezetősége ad.

Szügyi: Karénekesének II. kiadása kerestetik megvételre, esetleg használt állapotban. Cím: „Méliusz“ könyvkereskedésben.

„A Vásárosnaményi Református Nőegylet“ a rendes és állandó jellegű segélyezésen kívül most, a tél folyamán immár harmadszor, újabb és nagyarányú segélyezésben részesítette a község összes szegényeit. A reformátusok közül 30,- a római katolikusok közül 20 család a következő egységesen megállapított segélyben részesült: 5 kgr. liszt, 1 kgr. zsír, 1 mmáza tűzifa és 3 pengő készpénz. Ezenkívül a Református Nőegylet 70 pengő készpénzt utalt át az izr. Nőegylet elnökségéhez a szegény családok támogatása céljára. A segélyezés költségeit a Nőegylet által legutóbb rendezett műsoros táncmulatság jövedelme fedezte, valamint dr. Tomcsányi Vilmos Pálné adománya, ki e célra egy hizott sertést adományozott. Az egyesület pénztárkönyvének tanúsága szerint a tél folyamán mintegy 2500 pengő fordított szociális célokra.

TARTALOM: Iskolapolitikánk. — Egyház: Kelen Gyula: Egyházaink anyagi válsága, különös tekintettel a beregiekre. — R. I.: A stólavátság kérdéséhez. — Iskola: Tóth Dezső: Vasárnapi iskolai és népiskolai vallásoktatás. — Közélet: Kósa Béla: Tanácskérés nyiltlevél formában. — Külföld: x. v.: Hitüldözés Oláhországban. — Halottaink. — Különlék.

Laptulajdonos: **Dr. KUN BÉLA.**

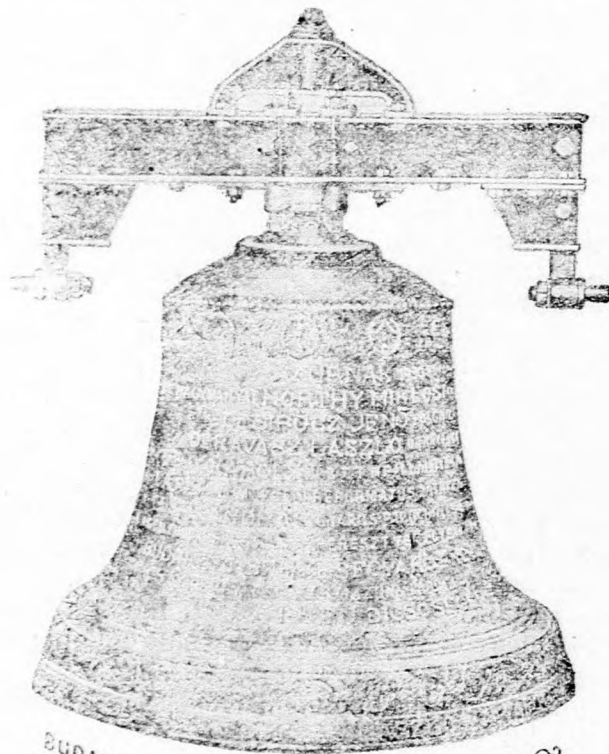
Magyarország aranykoszorús mestere

Szlezák László

harang- és ércöntőde, harangfelsze-
relés és haranglábgyár

BUDAPEST, VI., FRANGEPÁN-U. 77. SZ.

Telefon: Aut. 913-53. sz. Költségvetéssel díjmentesen szolgál.

BUDAPEST-ANGYALFÖLDI REF. TEMPLOM RÉSZÉRE
KÉSZÍTETT HARANG, MELYET DR. RAVASZ LÁSZLÓ PÜSPÖK ÚR
AVATOTT FEL.

Előnyös fizetési feltételek. Számos egyházi elismerőlevél

Az 1900. évi párisi világiállításán díszoklevéllel, 1921. és 1923. évi vasipari kiállításán aranyéremmel, az 1925. és 1926. évi kézműipari tárlaton kormánydíszoklevéllel, 1927. és 1928. évi budapesti, székesfehérvári, szentesi és szombathelyi kiállításokon nagy aranyéremmel kitüntetve. 1930. évi nemzetközi vásáron emléklappal kitüntetve.

A budapesti Bazilika 7945 kilogrammos új harangja gyáramban készült.

SESZTINA LAJOS

vasnagykereskedése
Debrecen.

Alapította 1819-ben Sesztina János.

Kitűnő fűtőképeségű magyar „Perpetuum“-kályhák.
Magyar gyártmányú zománc-edények,
zsír-büdönők, disznóölő-kések, husvágó-gépek.
Telefon 6. és 15-48.

Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli református egyházkerület könyvnyomda-vállalata. 1932-670

Fali olvasótáblák, mozgatható betűk, szemléltető képek.

Ligárt M.: Fali olvasótáblák az ABC-hez, a
7 darab lap 3.—
a 7 darab vászonra felhúzva, akasztóval
ellátva 38.—

Vezérkönyvek.

Ligárt M.: Útmutató az Ábécéhez 3-20
Bodor D.: Tanácsadó az Ábécéhez 3-60
Ligárt M.: Beszéd- és értelemgyakorlatok
vezérkönyve, I—IV. o. 9-60
Ligárt M.: Magyar nyelvi vezérkönyv, II—VI. 10-40
Ligárt M.: Számtani vezérkönyv, I—VI. o. 10-40
Somorjai L.: Tornatanítási vezérkönyv, I—VI. 5-50
Szele M.: Vezérkönyv a vallástanításhoz . . 2-80

Népiskolai egységes vezérkönyvek.

Szerkesztik: Quint József és Körösi Henrik.

Molnár Oszkár: A tanítási módszer történeti
fejlődése. Quint József előszavával . . . 3.—
Fodor Ferenc: A magyar elemi népiskolai föld-
rajzi oktatás 4.—
Quint—Stelly—Stolmár: A természeti és gazda-
dasági ismeretek tanítása a III—IV. osztá-
lyban 6-40
Quint—Drozdny: A beszéd- és értelemgyakorla-
tok tanítása az I. osztályban 9-20
Háros—Körösi: A magyar fogalmazás vezér-
könyve 4-40
Quint—Drozdny: A beszéd- és értelemgyakorla-
tok tanítása a II. osztály számára . . 10.—
Berwaldszky—Tscheik: A rajzoktatás vezér-
könyve. Sajtó alá rendezte: Luttor Ignác 16.—
Berta—D. Paál: Új vezérkönyv a beszéd- és
értelemgyakorlatokhoz 4.—
Berta—D. Paál: Új vezérkönyv a helyesírás
és magyar nyelvtan tanításához . . . 3-60
Berta—D. Paál: Új vezérkönyv a természet-
rajz, gazdaságtan és háztartástan tanítá-
sához 2-80
Biró K. L.: Gyakorlati példatár a fogalmazás
tanításához, II., III., IV. és V—VI. oszt.
együtt, osztályonként, á 1-20
Vallástanítási és egyházi énektanítási tanterv
és utasítás, 1929. évi kiadás. (A református
Egyetemes Konvent kiadványa) 1-20
Straub—Vadász: A számolás és mérés tanítá-
sának vezérkönyve 4-80
Móczár M.: Vezérkönyv a természetrajz, gaz-
daságtan és háztartástan tanításához,
III—IV. oszt. számára 3.—

„MÉLIUSZ“

könyvkereskedés

Debrecen, Ferenc József út 26.